

Jämlikhetsutredningen i Gävleborg välkomnar dig till konferensen

JÄMLIKT GÄVLEBORG

Onsdag 13 november 2019, Clarion Hotel Winn, Gävle

[Länk: 1000-kronorsloppet](#)

Pass 1

Jämlikhetsutredningen 2019-2020

på uppdrag av Regionstyrelsen Gävleborg

Maria Sundman, samordnare

Lina Hedman, utredare

” Jämlikhet handlar ytterst om att människor ska betraktas som lika mycket värda och ha samma förutsättningar, möjligheter och villkor i samhället.

Finansdepartementet i direktiven till kommittén för ökad ekonomisk jämlikhet, Dir 2018:74

” Region Gävleborg ska arbeta för att minska klyftor mellan människor [...]

Region Gävleborg, Budget 2020 och ekonomisk plan 2021-2022, RS 2019/824

Jämlikhetsutredningen i sitt sammanhang

Jämlikhetsutredningen i sitt sammanhang

Agenda 2030 –
öka inkomsterna
för de med lägst inkomst,
öka inkluderingen i det politiska
livet för alla grupper, minska
hälsoskillnader mellan grupper,
motverka ojämlikheter avseende
boende, utbildning och tillgång till
arbete samt arbeta för barns rätt.

Agenda 2030 - öka
inkomsterna för de med
lägst inkomst, öka
inkluderingen i det politiska
livet för alla grupper,
minska hälsoskillnader
mellan grupper, motverka
ojämlikheter avseende
boende, utbildning och
tillgång till arbete samt
arbeta för barns rätt.

Rättvisaspekten - i ett
jämnt samhälle lever alla
människor under liknande
villkor och har liknande
förutsättningar, oavsett
vilken samhällsgrupp de
rör tillhör eller föds in
i.

Demokratispekten -
jämlighet är en
förutsättning för
sammanhållning och (lika)
delaktighet vilka också är
förutsättningar för en
fungerande demokrati

Tillväxtaspekten - En
ökad jämlikhet är en del av
arbetet mot en hållbar
tillväxt

Platsaspekten -
Geografiska klyftor ska
motverkas så att
människor boende i alla
delar av länet ges liknande
möjligheter och tillgång till
grundläggande
samhällsservice

Rättviseaspekten - i ett jämlikt samhälle lever alla människor under liknande villkor och har liknande förutsättningar, oavsett vilken samhällsgrupp de råkar tillhöra eller födas in i.

Demokratiaspekten - jämlikhet
är en förutsättning för samman-
hållning och (lika) delaktighet
vilka också är förutsättningar för
en fungerande demokrati.

Tillväxtaspekten - En ökad jämlikhet är en del av arbetet mot en hållbar tillväxt.

Platsaspekten - Geografiska klyftor ska motverkas så att människor boende i alla delar av länet ges liknande möjligheter och tillgång till grundläggande samhällsservice.

Syfte med Jämlikhetsutredningen

Syfte 1

Ge en samlad beskrivning av skillnaderna i grundläggande livsvillkor mellan olika grupper i hela Gävleborgs län.

Syfte 2

Presentera en sammanställning av förslag till åtgärder för att bryta ojämlikheten och för att minska skillnaderna i livsvillkor och hälsa.

- Hur ser det ut?

$\neq \leq \geq \%$

- Varför ser det ut så?

?!

- Vad gör vi?

☐ ☒

Ta vara på det som redan finns och pågår!

Tidplan och arbetssätt

PROCESSINRIKTAT ARBETSSÄTT

Påbörja nulägesanalys
Insamling data och teori,
vetenskaplig grund

**Konferens
Jämlikt Gävleborg**
13 november

Dialoger
Fördjupande lokala
orsaks- och
åtgärdsanalyser, utifrån
olika aktörers perspektiv

Färdigställa
nulägesanalys och
åtgärdsförslag

Återrapportera
till Regionstyrelsen och
tillgängliggöra resultatet
för aktörer

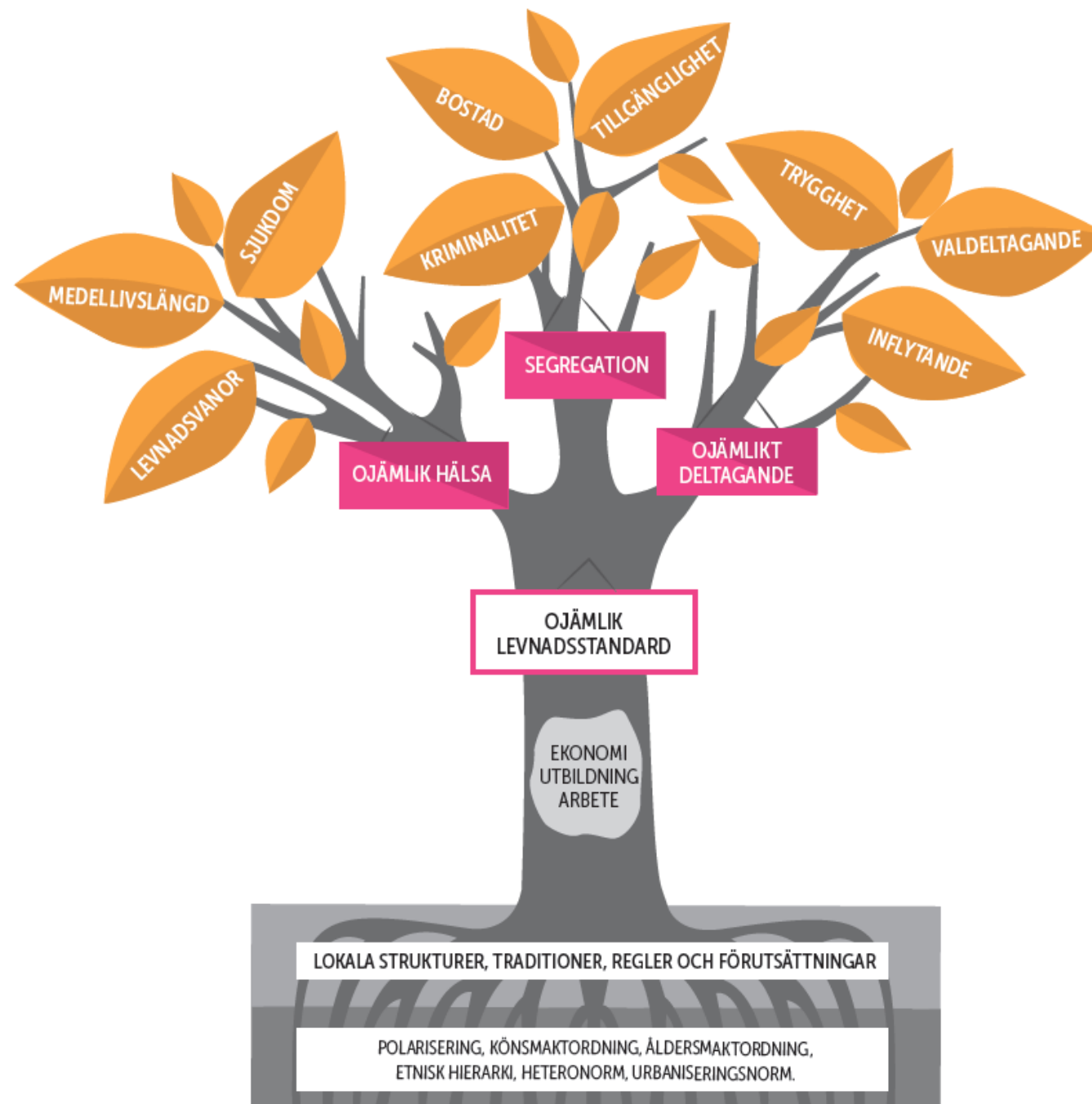
Jan
2019

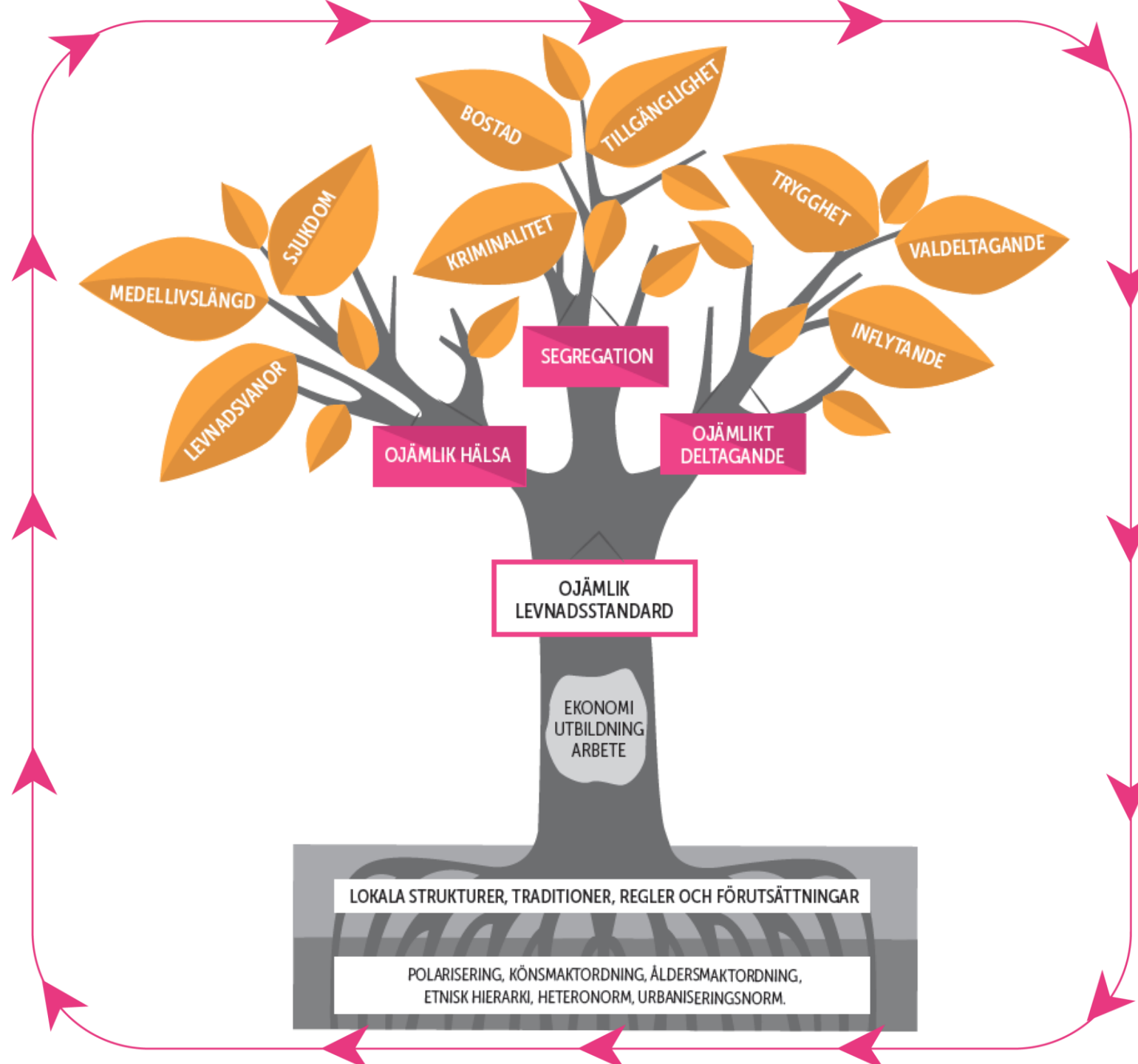
Nov
2019

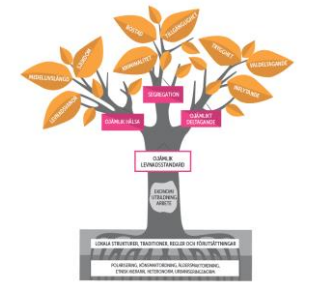
Vår
2020

Höst
2020

Dec
2020

Stammen och dess grenar:

Utredningen utgår från en **ojämlig levnadsstandard**. Kärnan/huvudproblemet avseende den ojämlika levnadsstandarden är skillnader i de socioekonomiska variablerna ekonomisk trygghet, utbildning, arbete och arbetsmarknad. I vårt problemträd finns dessa i trädets *stam*.

Delvis som en konsekvens av socioekonomiska skillnader mellan grupper uppstår ojämlikhet i tre andra aspekter av levnadsstandarden; *ojämlig hälsa*, *segregation* och *ojämlikt deltagande*. I vårt problemträd finns dessa därför i trädets *grenar*

Lövverket:

Synliga uttryck för den ojämlika levnadsstandarden är exempelvis olika sjukdomar, medellivslängd, levnadsvanor, boende, tillgänglighet, kriminalitet, trygghet inflytande och valdeltagande, som alla varierar systematiskt mellan olika grupper. I vårt problemträd finns dessa i trädets *lövverk*.

Rötterna:

Bakomliggande faktorer som styr den ojämlika levnadsstandarden är strukturer, normer och attityder på olika nivåer.

På en lokal strukturnivå kan det exempelvis handla om hur vi som samhällsaktörer valt att organisera vårt arbete och vår service, ex. i rutiner, regler, riktlinjer, processer, resursfördelning, styrning, lokalisering och hur vi samverkar med varandra. I vårt problemträd representeras de lokala strukturerna av de *ytliga rötterna*.

Det mer *djupgående rötterna* i vårt problemträd representerar de normer och attityder som påverkar dessa strukturer, såsom könsmaktsordning, åldersmaktsordning, heteronorm, friskhetsnorm, urbaniseringsnorm, etnisk hierarki, polarisering.

Komplexiteten förstärks dock av att de variabler som visualiseras i bilden befästs och förstärks i ett kontinuerligt samspel och **växelverkan**.

Därtill kan vi lägga på ett livscykelperspektiv – **uppväxtvillkor** – som visar att alla variabler påverkar en individ under dess uppväxt och livstid i den kontext en befinner sig.

Komplexa problem har inga enkla lösningar

- Omöjligt att överblicka eller ha kontroll över
- Ju större komplexitet i ett samhällsproblem, desto större behov av samverkan/samhandling och delaktighet
- Kräver många olika, kontinuerligt korrigering, åtgärder

Fokus på rötterna

LOKALA STRUKTURER, TRADITIONER, REGLER OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

POLARISERING, KÖNSMAKTORDNING, ÅLDERSMAKTORDNING,
ETNISK HIERARKI, HETERONORM, URBANISERINGSNORM.

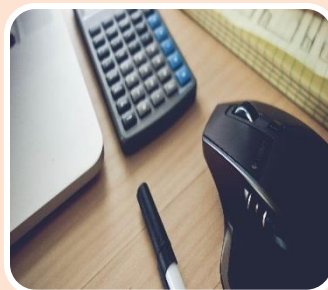
De största utmaningarna för Gävleborg

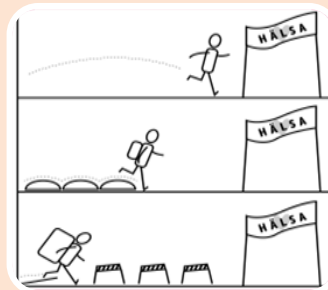
**Jämlik
skola**

**Jämlik
arbets-
marknad**

**Jämlik
ekonomi**

**Jämlik
hälsa**

**Jämlika
samhälls-
och
boende-
miljöer**

**Jämlikt
deltagande**

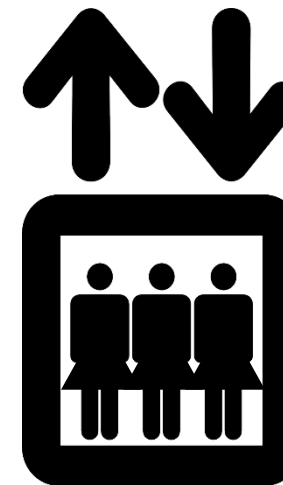
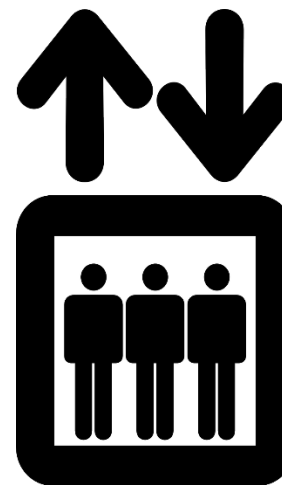
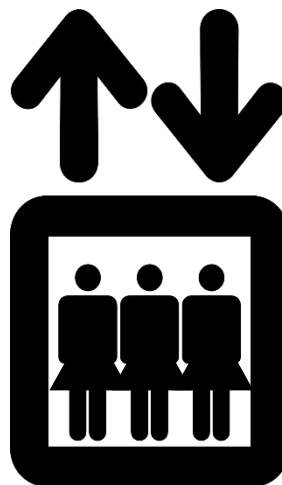
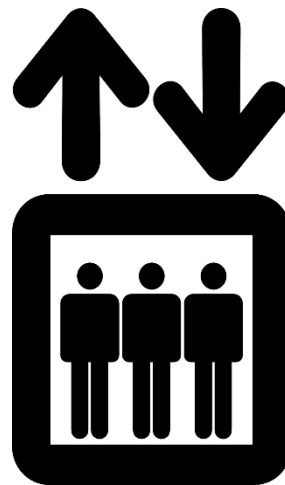
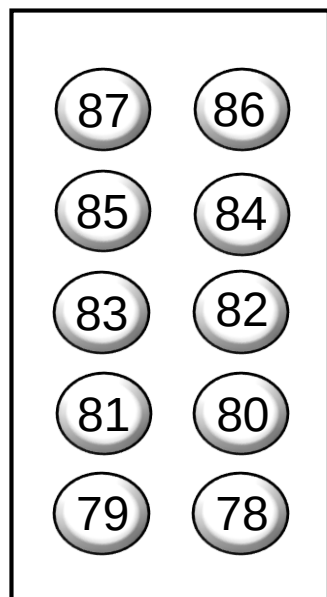
Medellivslängd i Gävleborg (för 30-åringar)

78,4

79,8

83,2

86,2

Förgymnasial utbildning

Eftergymnasial utbildning

 Pass 2

Jämlikhetsutredningen 2019-2020

på uppdrag av Regionstyrelsen Gävleborg

Maria Sundman, samordnare

Lina Hedman, utredare

Vissa startar i motvind

Vissa startar i motvind

- **Kön**
- **Föräldrars utbildning**
- **Familjens ekonomi**
- **Inrikes/Utrikes född**
- **Behov av stöd**
- **Skola**

Vissa startar i motvind

- **Kön**

Presterar bättre i:

bild, svenska, hemkunskap,
religionskunskap, språk, biologi,
geografi, samhällskunskap,
historia, kemi, slöjd, teknik, fysik,
musik, matematik och engelska.

Presterar bättre i:
idrott.

19% av alla barn i länet uppnår inte behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram

40 % är flickor

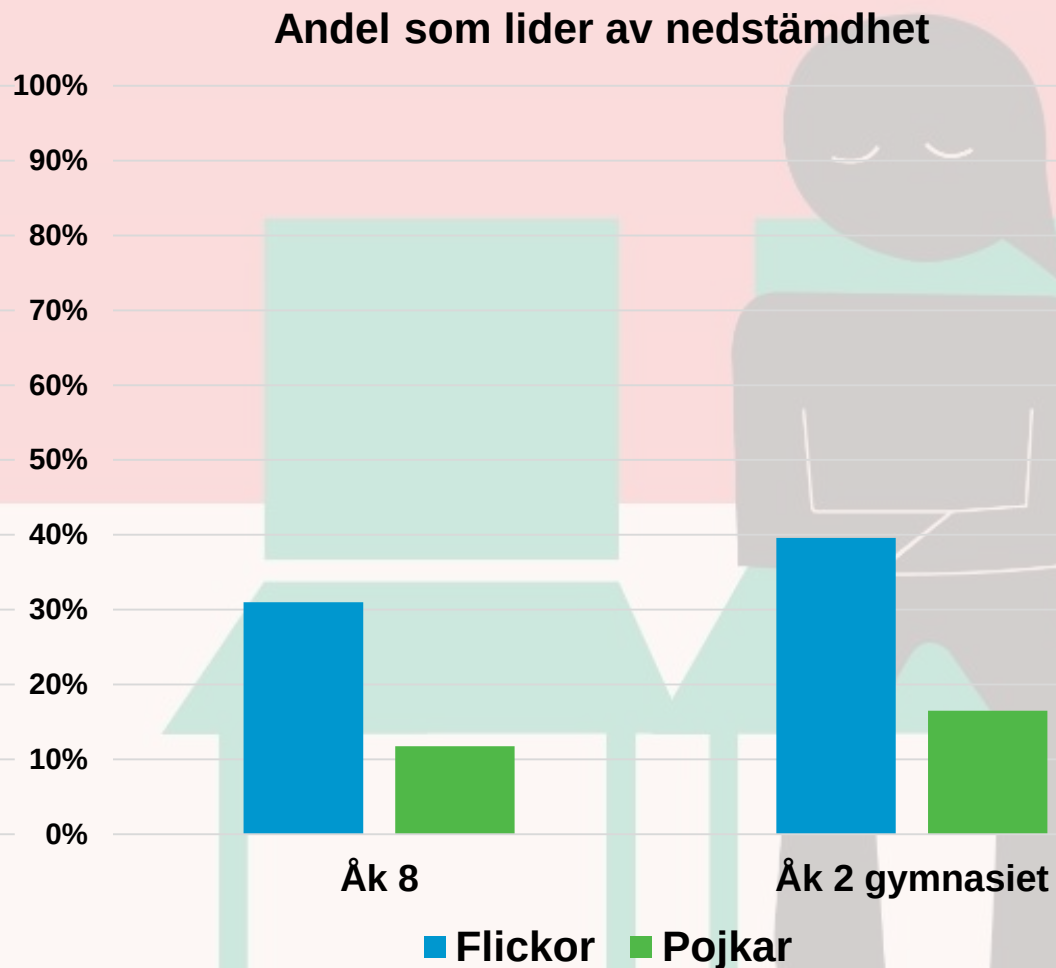
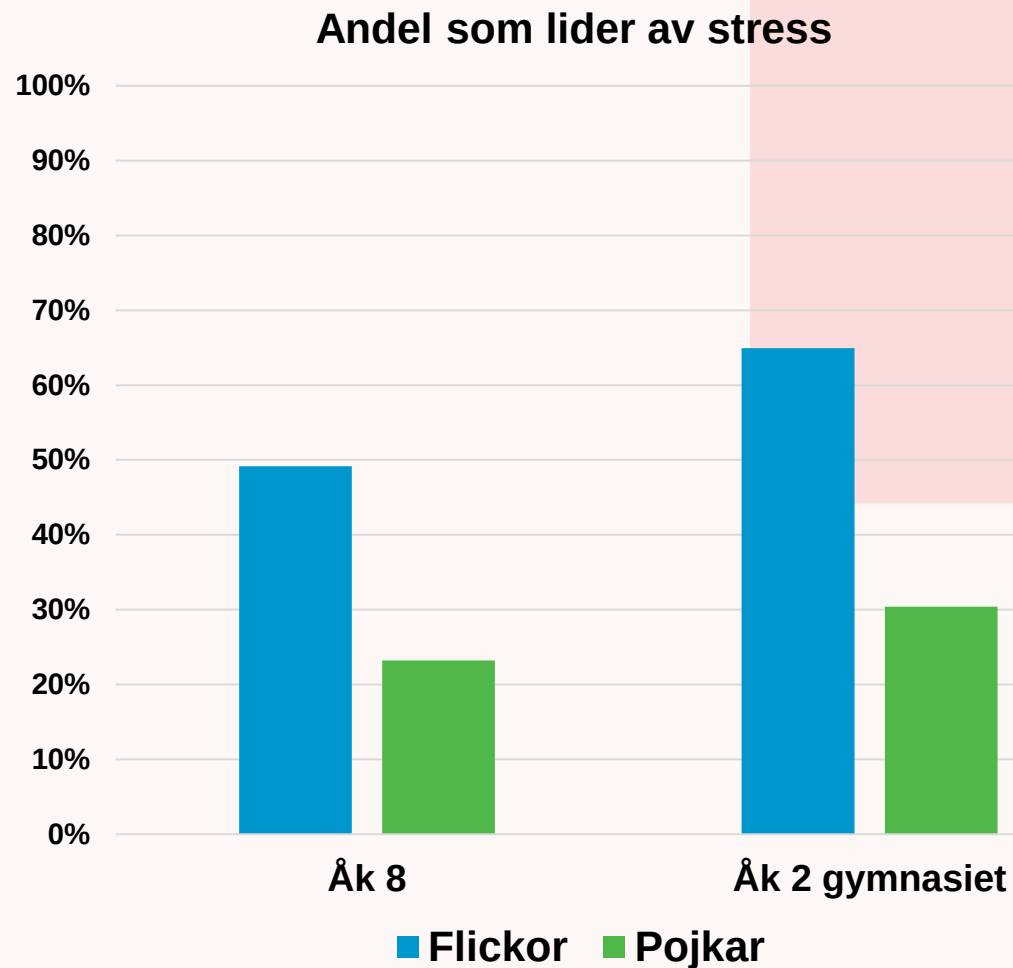
60 % är pojkar

Stressen bland unga flickor ökar, vilket delvis beror på skolan

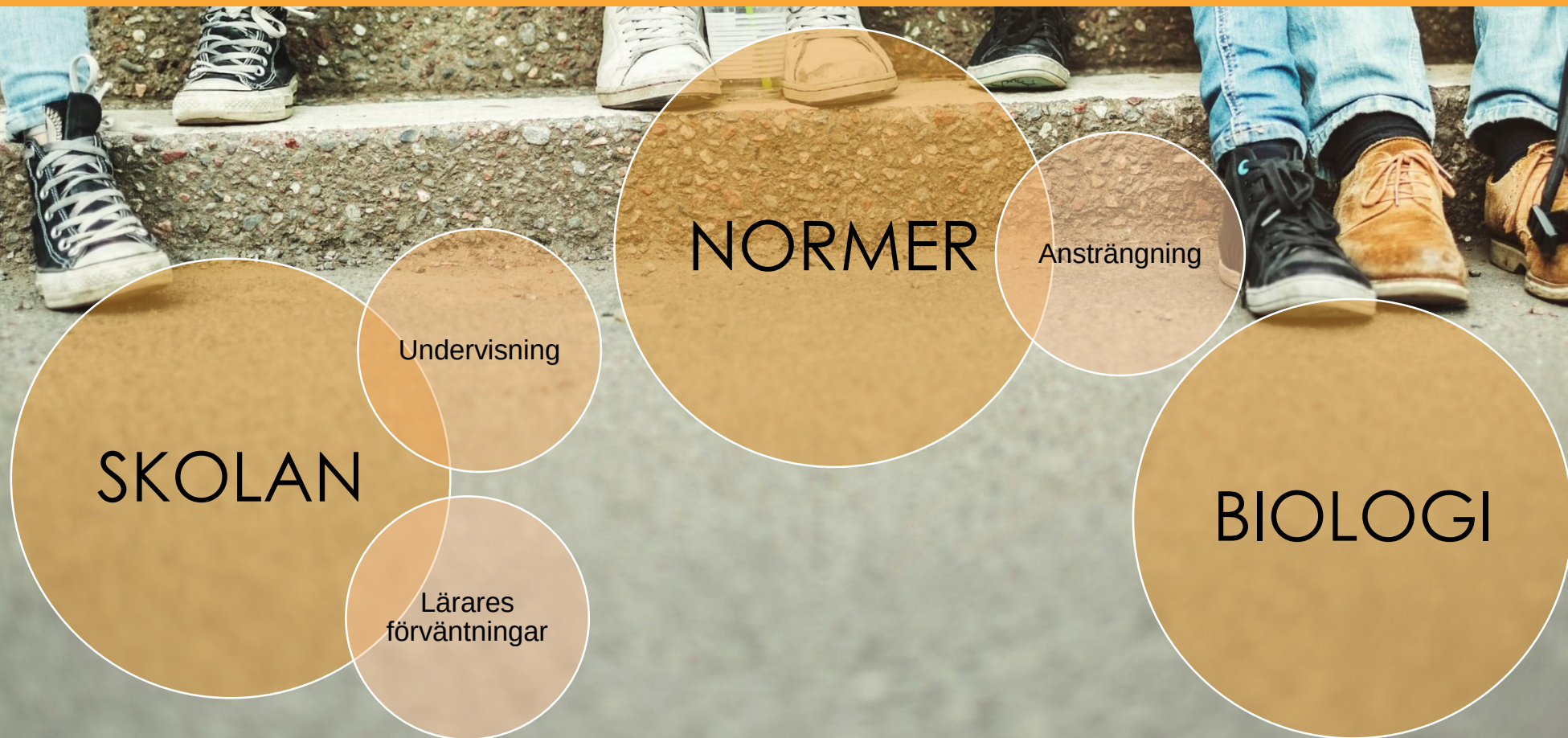

Stressen bland unga flickor ökar, vilket delvis beror på skolan

**"Det kan finnas flera anledningar till att det ser ut som det gör.
Exempelvis att sättet undervisningen är utformad på missgynnar
pojkar och att skolan har lägre förväntningar på dem"**

- Stefan Löfven, statsminister, inlägg på Facebook 30/9 2019

Vissa startar i motvind

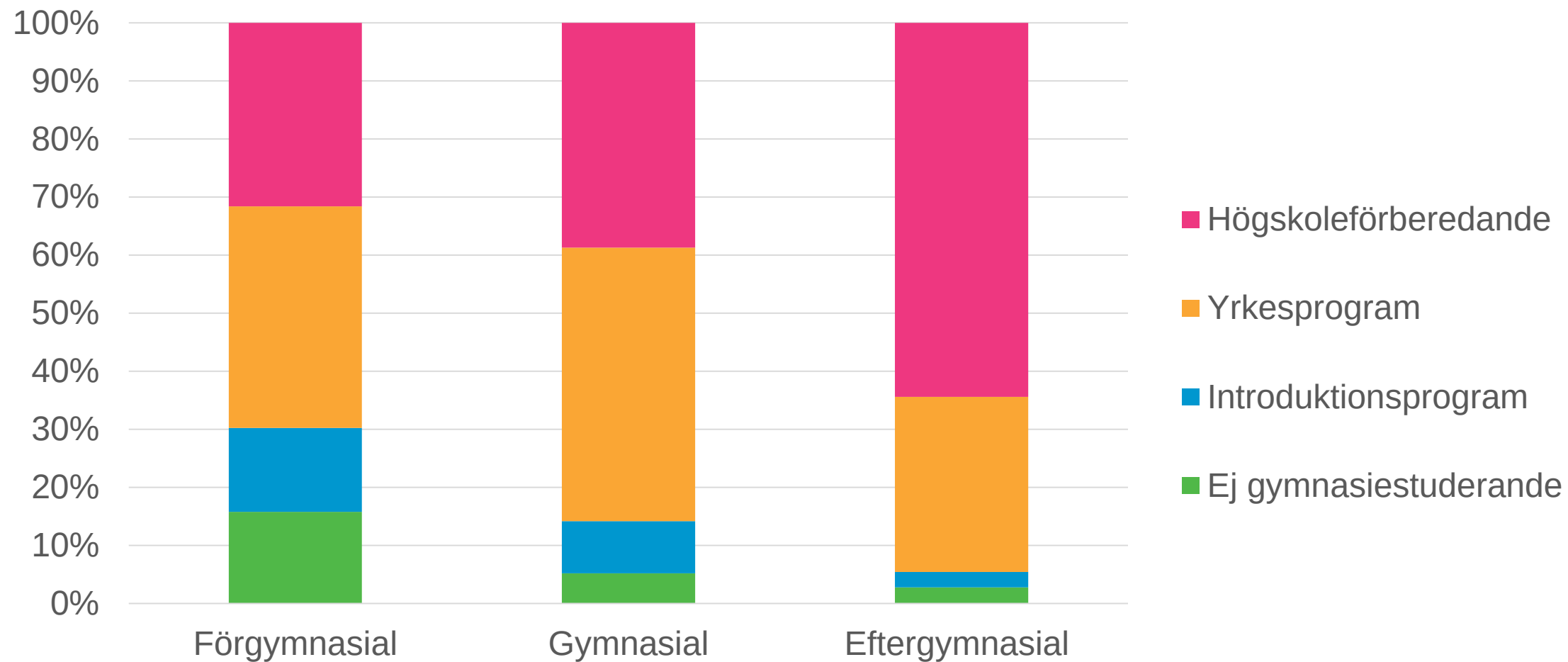
- **Föräldrars utbildning**
- **Familjens ekonomi**

42% av alla som inte har någon förälder med gymnasieutbildning var obehöriga till gymnasiets yrkesprogram

Gymnasieprogram bland länets 17-åringar efter föräldrarnas utbildningsnivå. Inrikes födda. Genomsnitt 2016-2017

Källa: SCB/SuperCross

Citat ur "På marginalen. Vardagen bakom barnfattighedsstatistiken", Rädda Barnen

” Det är bättre att stanna hemma och sjuka sig hela dagen, annars fattar alla varför jag inte följer med på gympan...ja, för jag har inte råd (Tjej, 18 år)

” Barnen får 'gärna' ha en frukt med sig varje dag. [...] De barn som inte har någon frukt tvingas sitta kvar runt bordet och titta på när de andra äter sina äpplen och bananer (Förälder)

” Jag tänker på vår situation rätt ofta även på lektioner och så och då försvinner jag i väg i tanken och så missar jag vad de har pratat om, så ibland hänger jag inte med i skolarbetet på grund av vår situation (Kille, 15 år)

Vissa startar i motvind

- Inrikes/Utrikes född

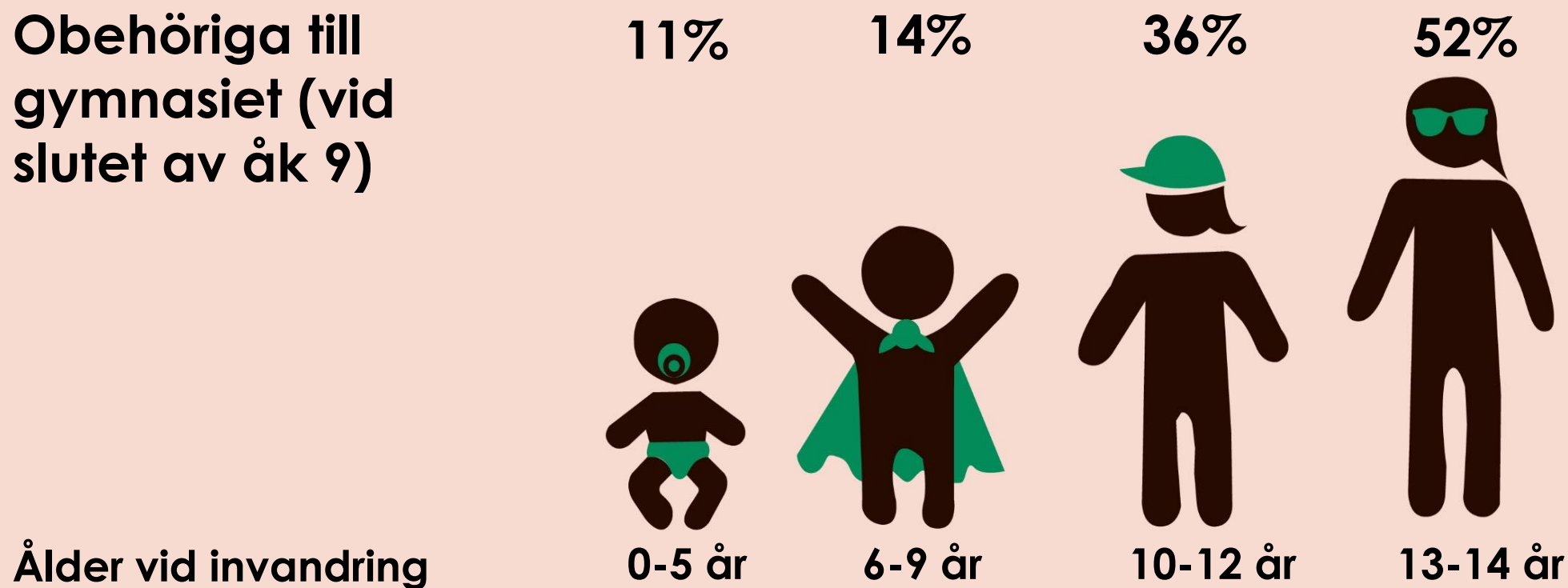

Nära 40 % av de som anländer till Sverige under mellanstadieåren uppnår inte behörighet

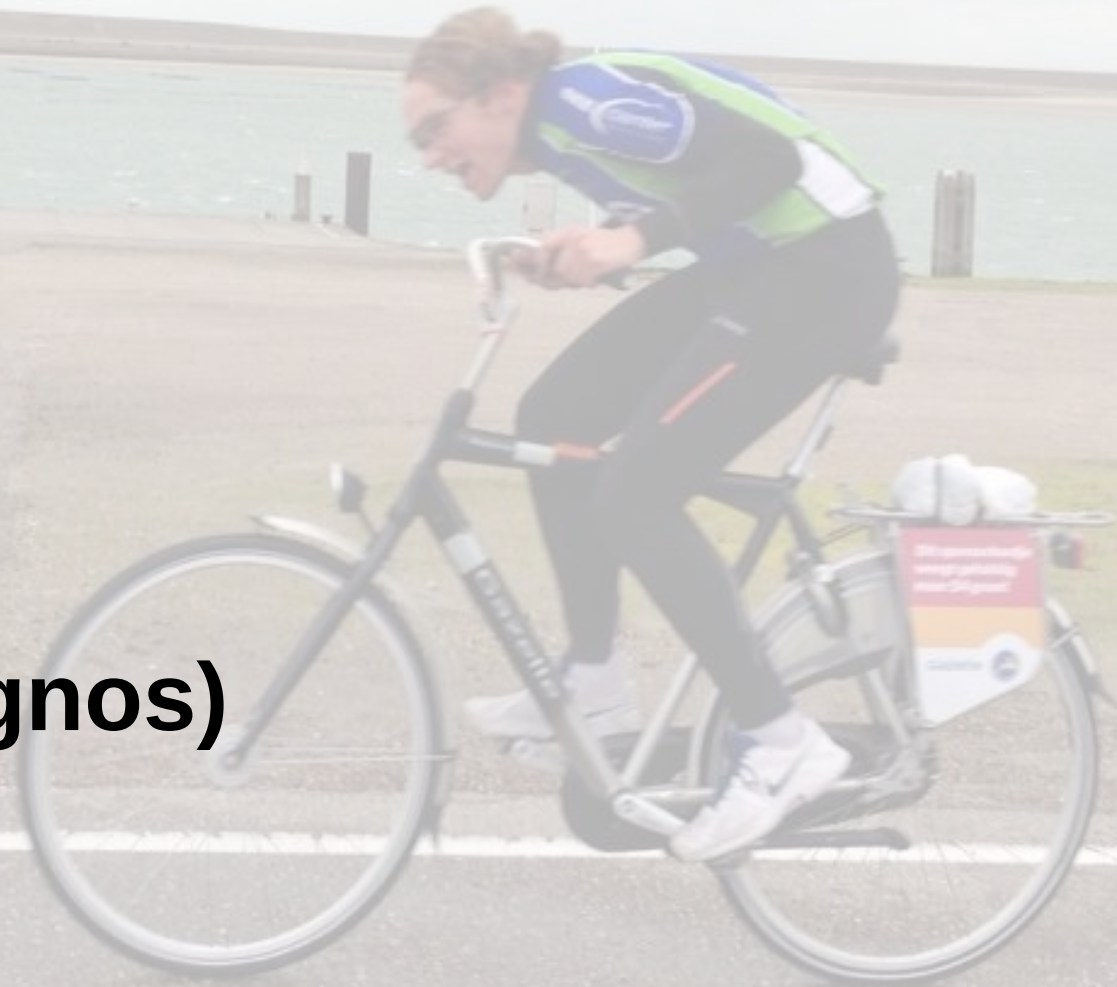
Behörigheten är lägre bland barn som anländer "sent"

Obehöriga till
gymnasiet (vid
slutet av åk 9)

Vissa startar i motvind

- **Behov av stöd (diagnos)**

A photograph of a male teacher with dark hair and a beard, wearing a blue plaid shirt, smiling and looking at a young girl with long blonde hair and glasses. The girl is wearing a light green cardigan over a black and white striped shirt. They are sitting at a wooden desk in a classroom. In the background, other students and a teacher are visible, along with whiteboards and classroom shelves.

49% av barnen i grundskolan med autismsdiagnos uppnår inte målen i samtliga kärnämnen (svenska, engelska, matematik)

Många barn får inte det stöd de har rätt till

Andel som har respektive anser sig behöva stödåtgärder

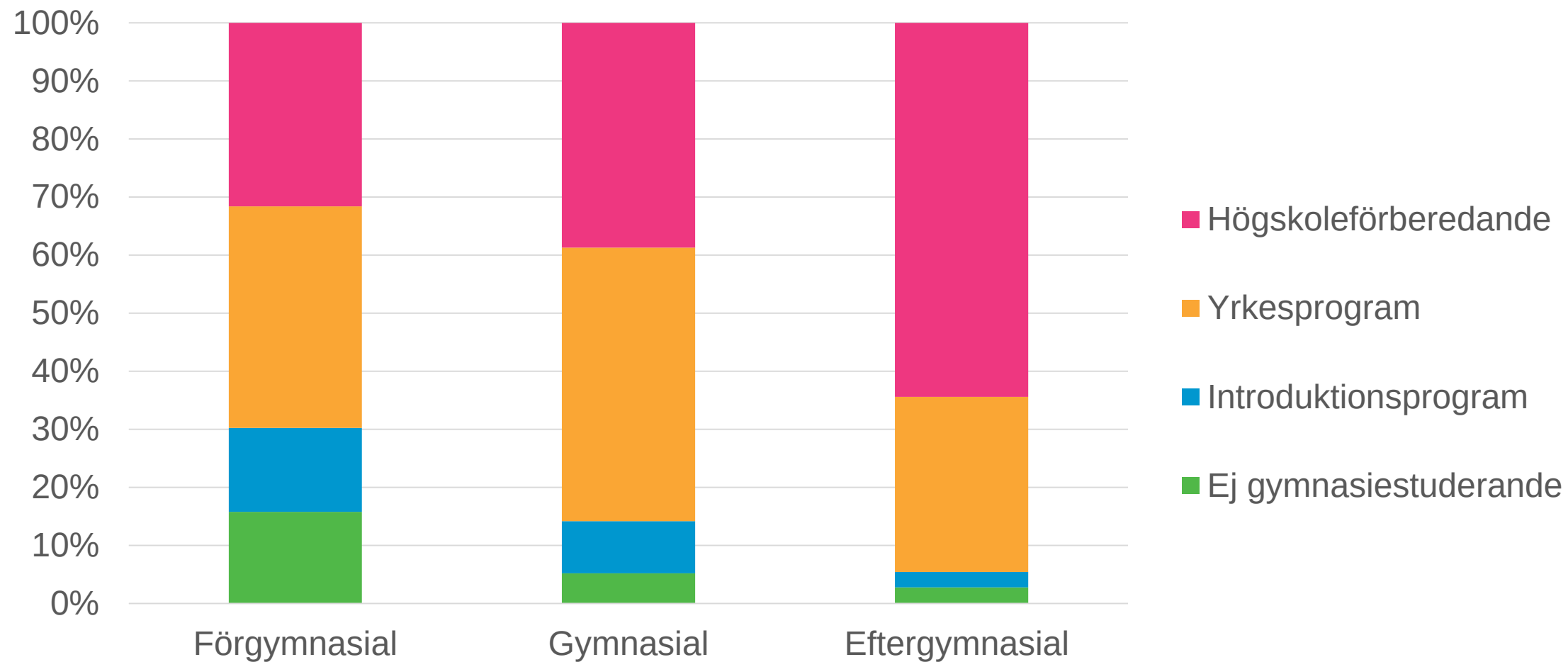

Vissa startar i motvind

- Skola

Gymnasieprogram bland länets 17-åringar efter föräldrarnas utbildningsnivå. Inrikes födda. Genomsnitt 2016-2017

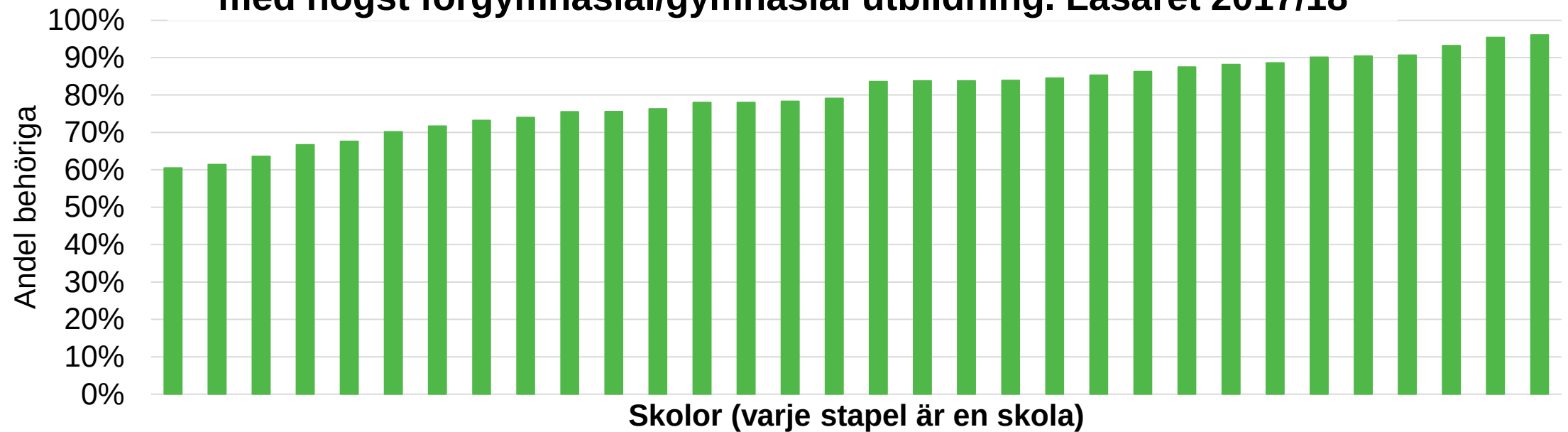
Källa: SCB/SuperCross

Skolsegregation

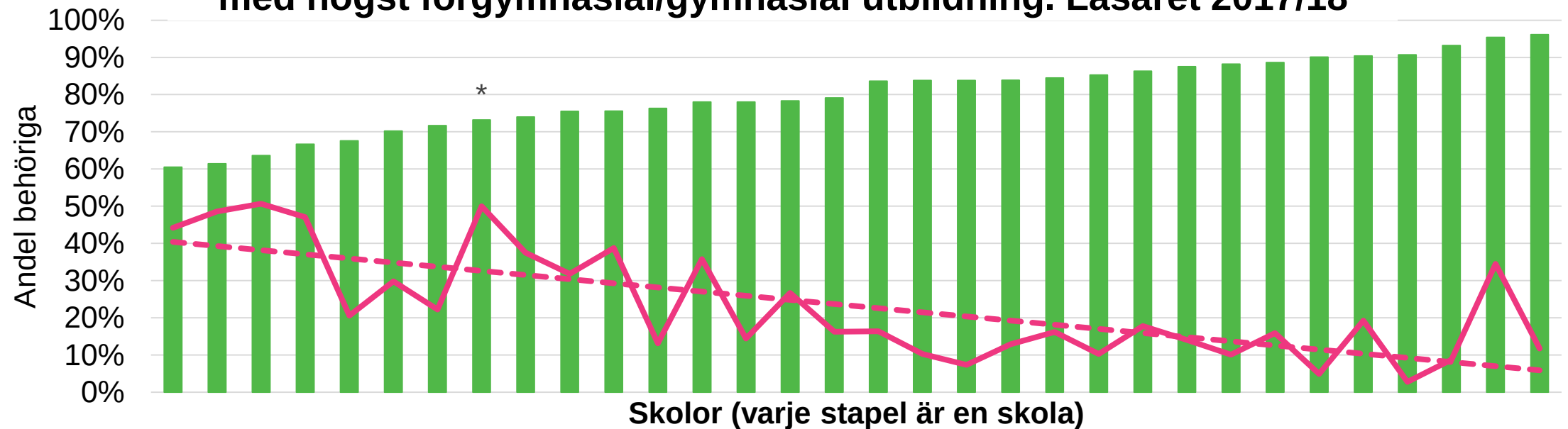
Skolsegregation

Andel behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram per skola, samt andel elever med utländsk bakgrund och andel elever med föräldrar med högst förgymnasial/gymnasial utbildning. Läsåret 2017/18

Skolsegregation

Andel behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram per skola, samt andel elever med utländsk bakgrund och andel elever med föräldrar med högst förgymnasial/gymnasial utbildning. Läsåret 2017/18

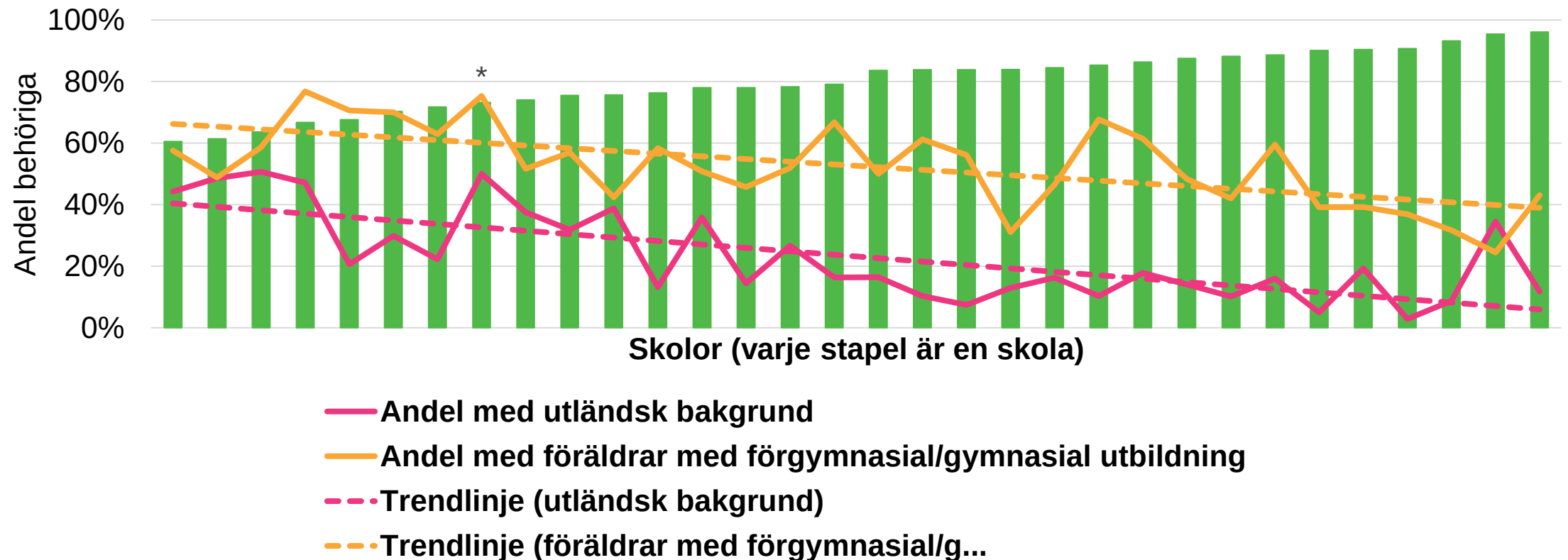
— Andel med utländsk bakgrund

- - - Trendlinje (utländsk bakgrund)

Källa: Skolverket

Skolsegregation

Andel behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram per skola, samt andel elever med utländsk bakgrund och andel elever med föräldrar med högst förgymnasial/gymnasial utbildning. Läsåret 2017/18

” Elever som kommer från samma socioekonomiska bakgrund får ”[...] **högre betyg om de går i en skola med gynnsam socioekonomisk sammansättning** jämfört med om de gått i en skola med ogynnsam socioekonomisk sammansättning. Det gäller särskilt för elever med låg socioekonomisk bakgrund

-Skolverket 2018

Gymnasieexamen en förutsättning för arbete

Gymnasieexamen en förutsättning för arbete

Andel sysselsatta efter utbildningsnivå, länet 2017

65%

92%

77%

89%

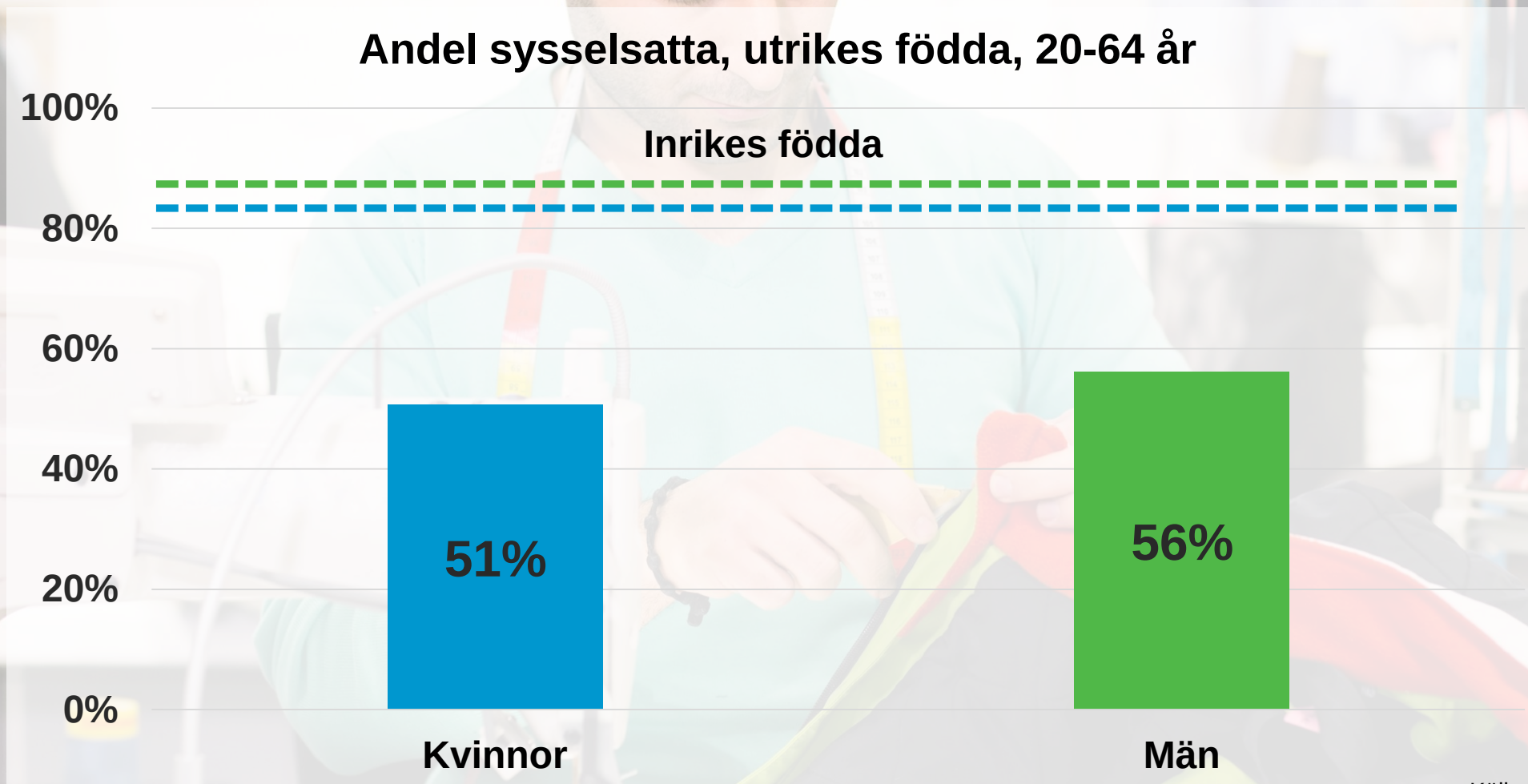
Förgymnasial utb

Eftergymnasial
utb, ≥ 3 år

Förgymnasial utb

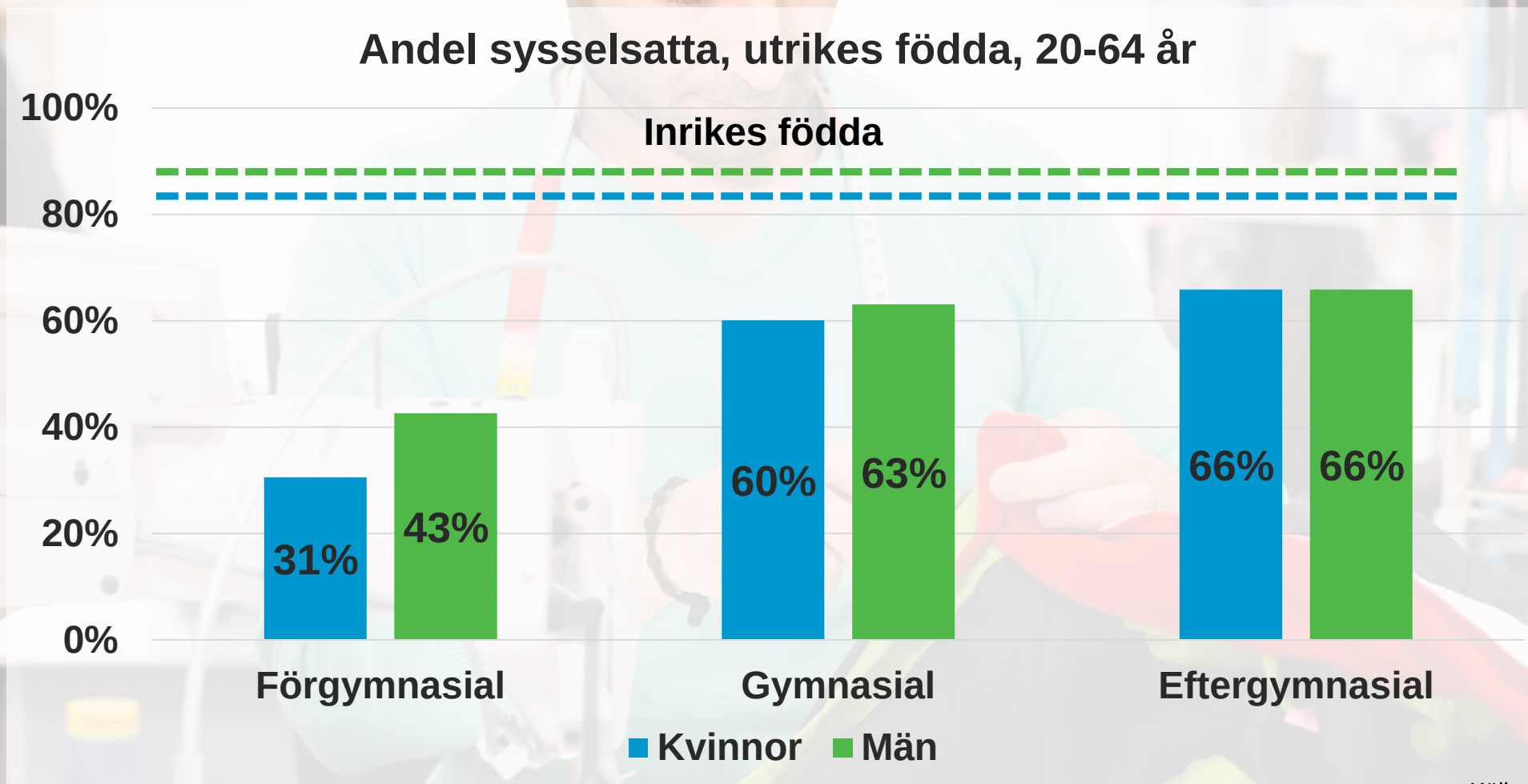
Eftergymnasial
utb, ≥ 3 år

Låg förvärvsfrekvens bland utrikes födda

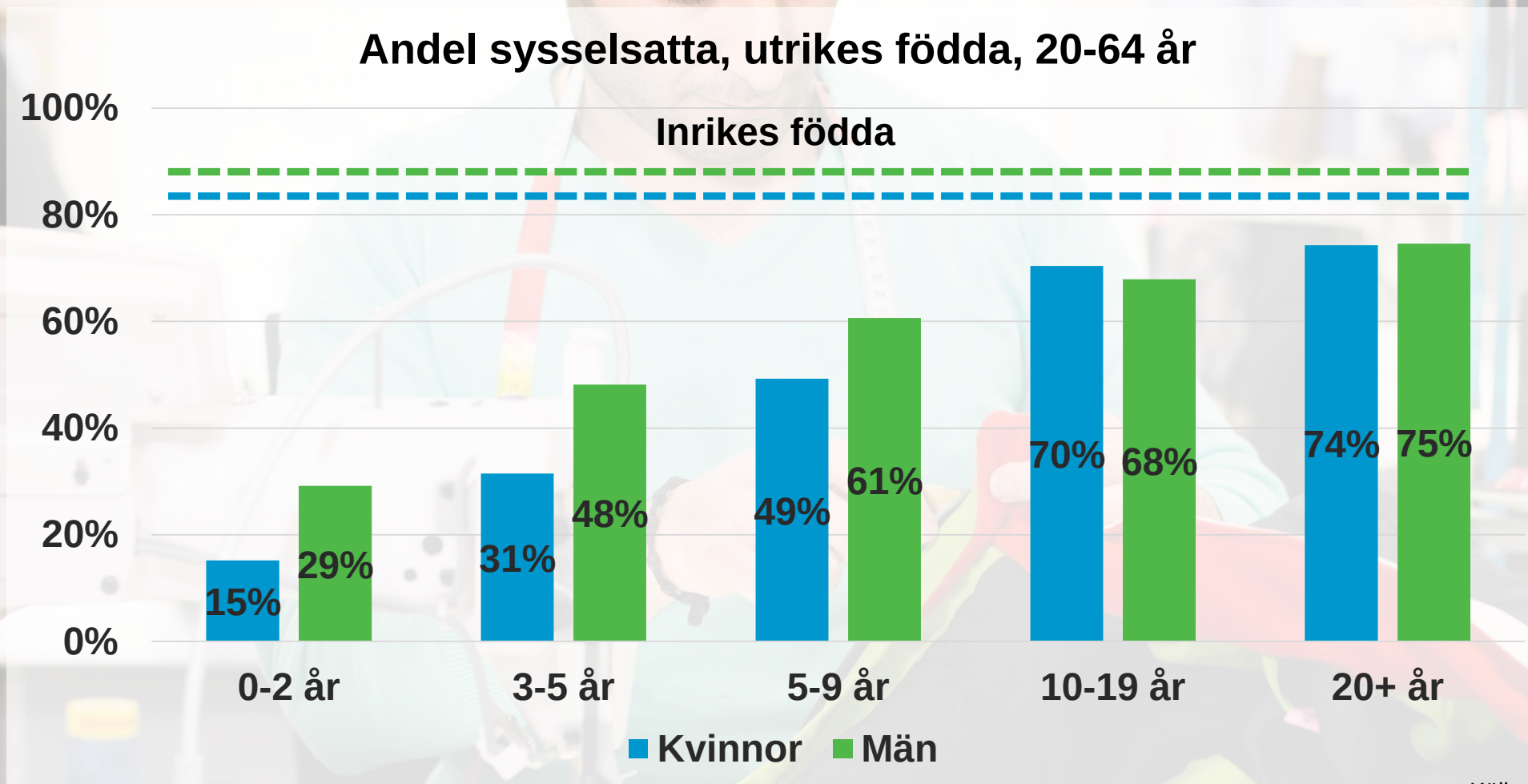
Källa: SCB/SuperCross

Utbildningsnivå

Källa: SCB/SuperCross

Tid i Sverige

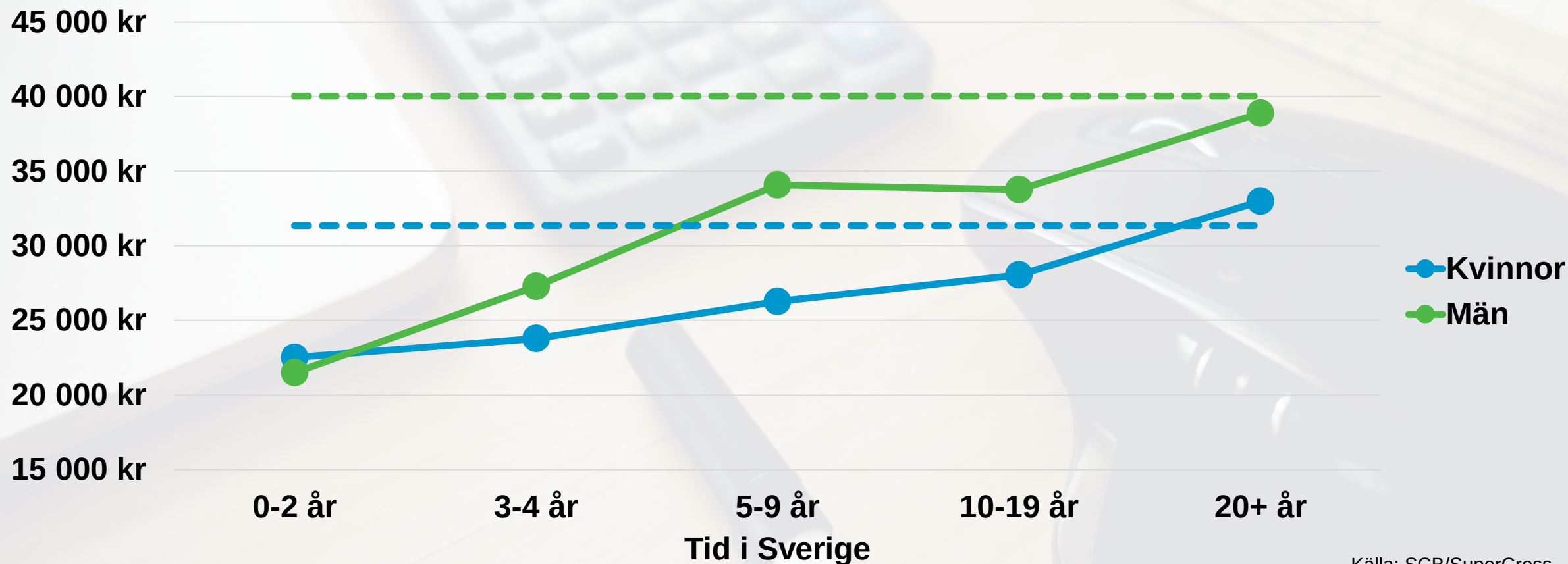
Källa: SCB/SuperCross

Hur mycket tjänar du om du är född i Sverige?

Hur mycket tjänar du om du är född i Sverige?

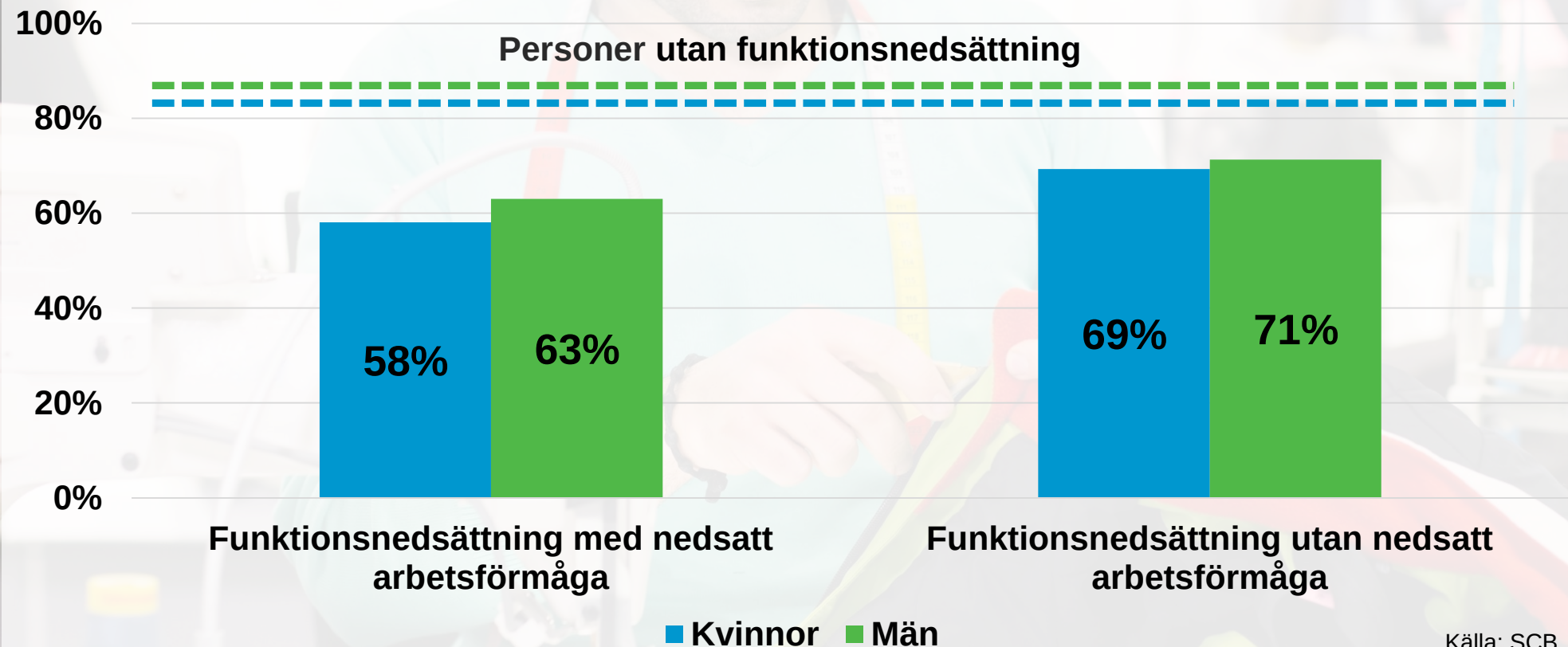
**Genomsnittlig förvärvsinkomst per månad,
sysselsatta personer med eftergymnasial utbildning**

Källa: SCB/SuperCross

Låg sysselsättning bland personer med funktionsnedsättning

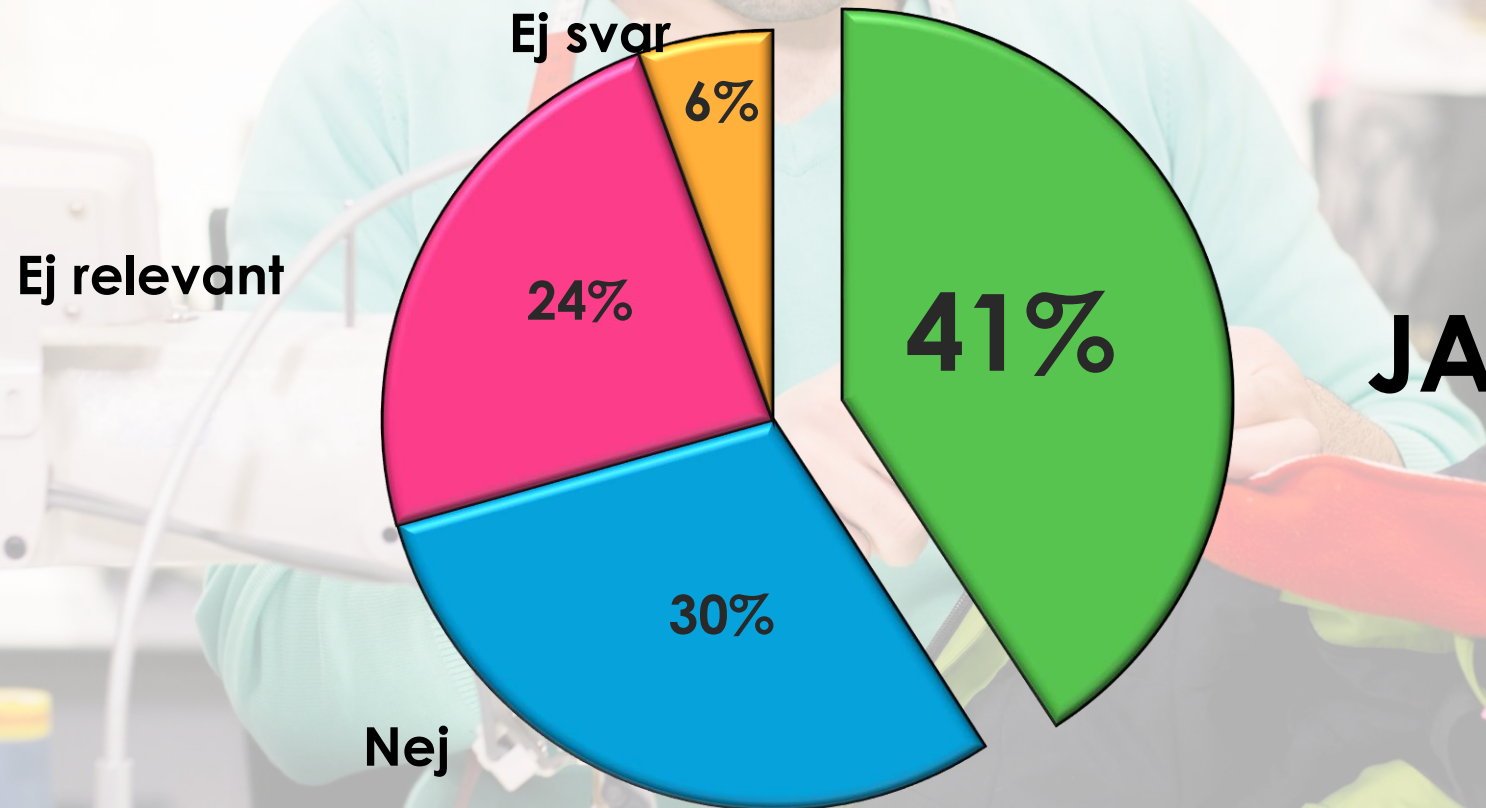
Andel sysselsatta, personer med funktionsnedsättning,
Riket 2018

Källa: SCB

Låg sysselsättning bland personer med funktionsnedsättning

Har du upplevt hinder på grund av din funktionsnedsättning när du sökt arbete?

”

Utöver de generella hinder som personer med funktionsnedsättning möter när de försöker utöva sin rätt att arbeta, **möter kvinnor med funktionsnedsättning speciella hinder mot att delta på jämlika villkor på arbetsplatser.** Exempel på sådana hinder är sexuella trakasserier, ojämlik lön, bristande möjligheter att söka upprättelse på grund av diskriminerande attityder som gör att deras anspråk avfärdas, samt fysiska hinder och informations- och kommunikationshinder

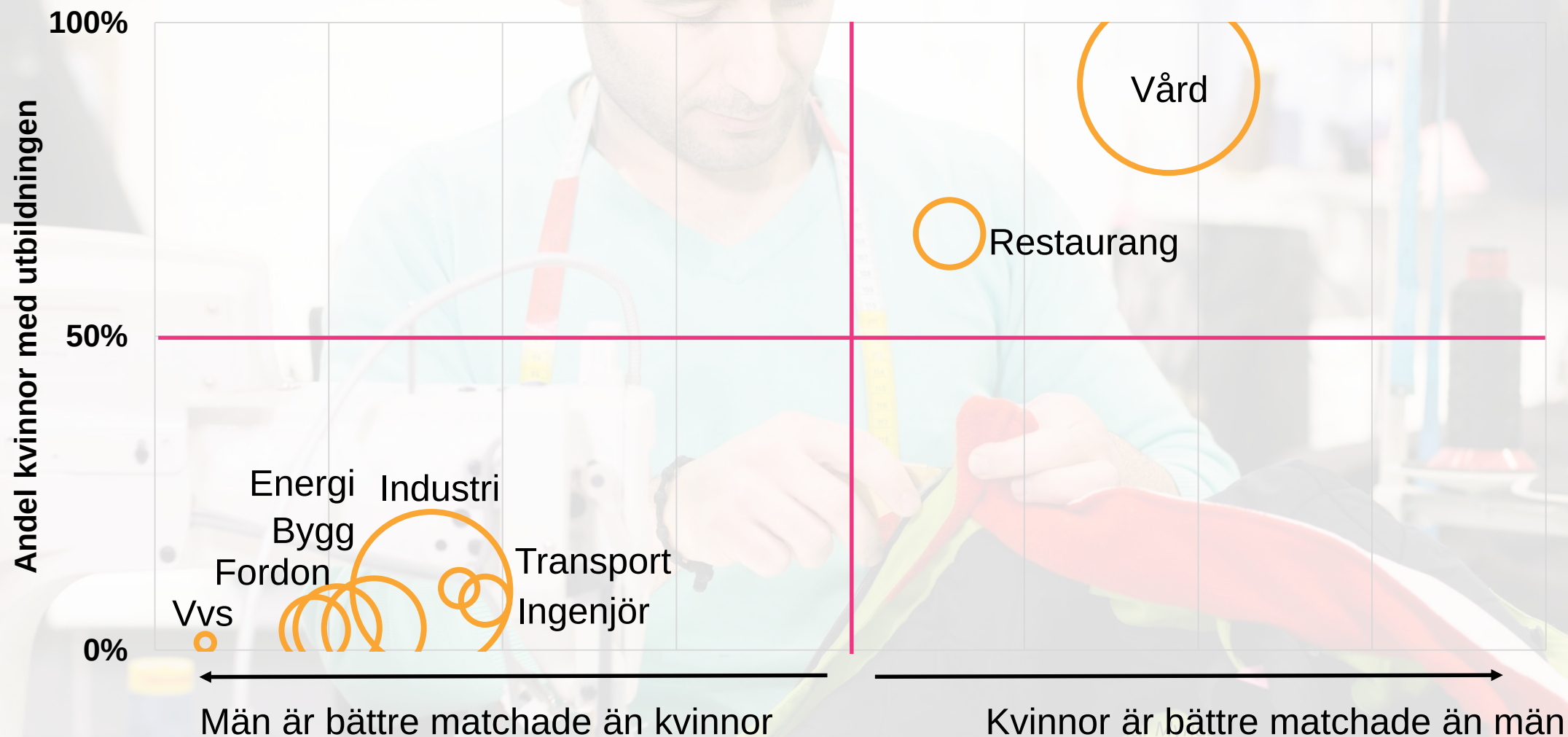
- FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2018)

Sned könsfördelning på arbetsmarknaden

Sned könsfördelning ger sämre matchning

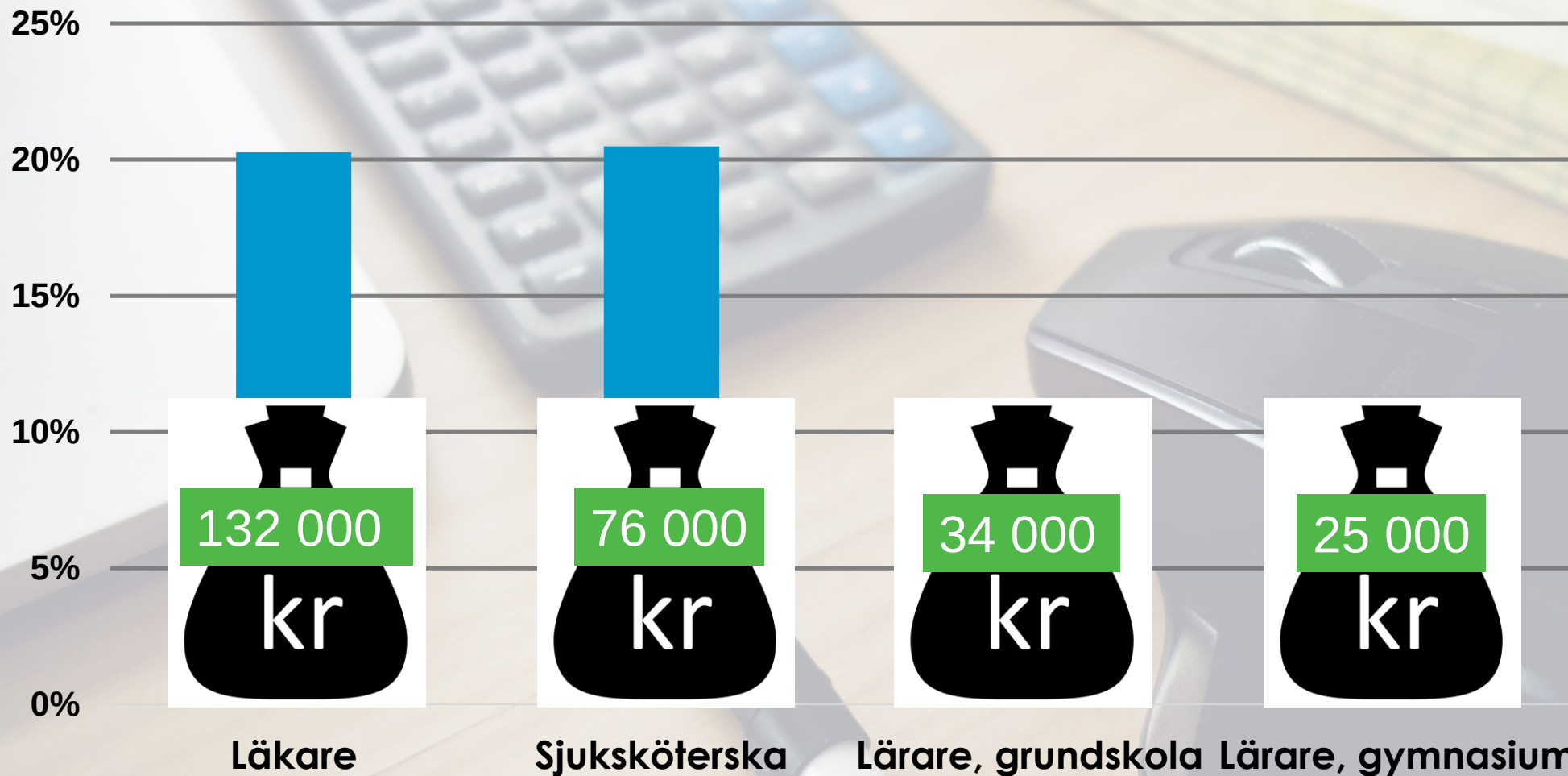
Könsfördelning gymnasieprogram samt matchning på arbetsmarknaden

Hur mycket mer tjänar en man?

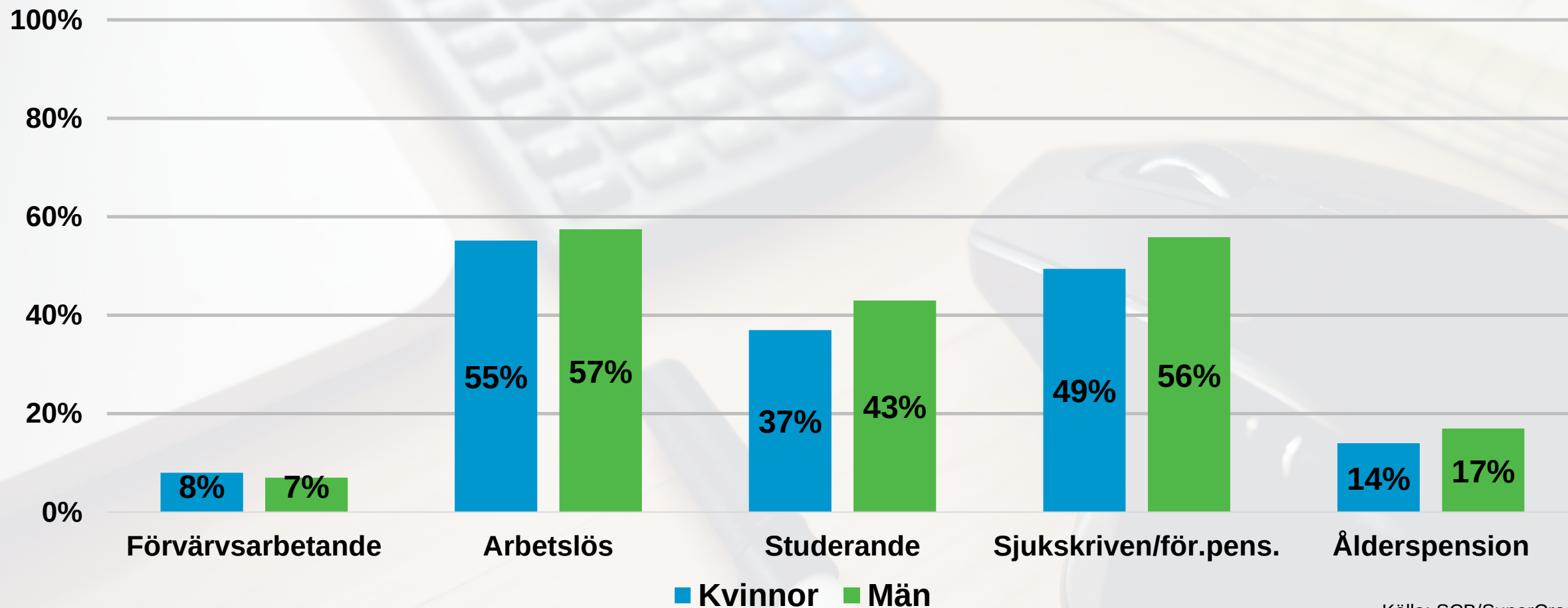

Hur mycket mer tjänar en man?

Få med sysselsättning är fattiga

Andel med låg ekonomisk standard i länet efter sysselsättning och kön, 2017

Källa: SCB/SuperCross

Fattigdom bland äldre ökar

Andelen med **låg ekonomisk standard** i länet är fem gånger högre bland kvinnor över 85 (59%) jämfört med kvinnor i åldern 45-64 (12%)

Andelen skuldsatta äldre ökar också.

85+ år

45-64 år

Barnfattigdomen i länet

Barnfattigdomen i länet

Andel av familjer med låg inkomststandard och/eller försörjningsstöd

Vanligare bland:

- Barn i yngre åldrar (0-5år)
- Barn med ensamstående föräldrar
- Barn med två eller fler hemmaboende syskon
- Barn vars föräldrar har högst gymnasieutbildning
- Barn som är utrikesfödda eller har två utrikesfödda föräldrar.

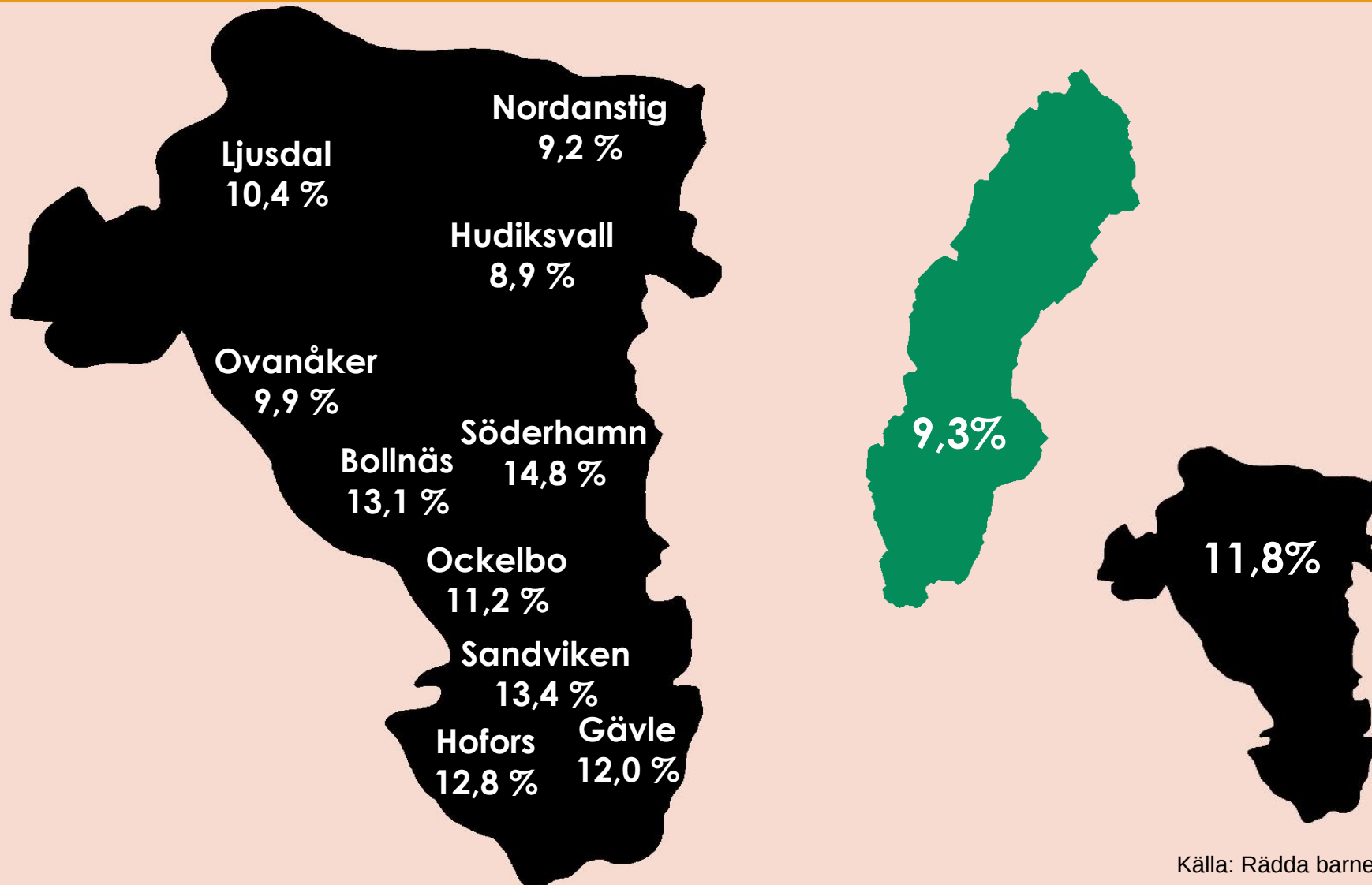
Konsekvenser:

- Ej samma möjligheter till en meningsfull fritid
- Social isolering och utanförskap ("avgiftsfri skola")
- Ökad oro för familj eller föräldrar vilket får följdverkningar
 - nedstämdhet
 - skolfrånvaro
 - utåtagerande beteende

...

Barnfattigdomen i länet

Andel av familjer med låg inkomststandard och/eller försörjningsstöd

Barnfattigdomen i länet

**”Jag är bara 15 år, men ibland känns
det redan som att det är kört”**

Unicef, ungas röst om socialt utanförskap

 Pass 3

Jämlikhetsutredningen 2019-2020

på uppdrag av Regionstyrelsen Gävleborg

Maria Sundman, samordnare

Lina Hedman, utredare

Komplexa problem har inga enkla lösningar

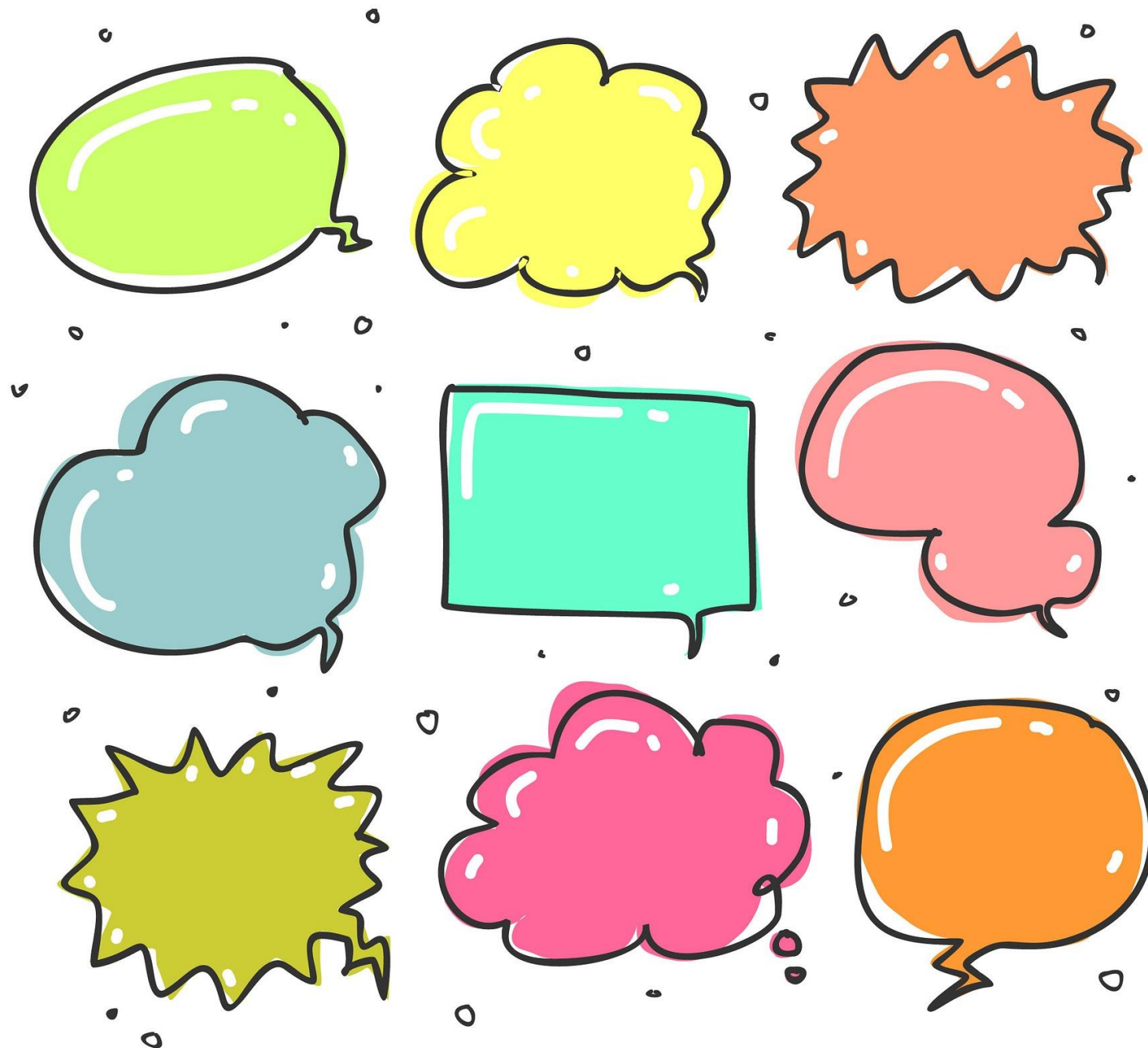
- Omöjligt att överblicka eller ha kontroll över
- Ju större komplexitet i ett samhällsproblem, desto större behov av samverkan/samhandling och delaktighet
- Kräver många olika, kontinuerligt korrigering, åtgärder
- **Dags för nästa steg i Jämlikhetsutredningen!**

Viktigt framåt - Fokus på rötterna

LOKALA STRUKTURER, TRADITIONER, REGLER OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

POLARISERING, KÖNSMAKTORDNING, ÅLDERSMAKTORDNING,
ETNISK HIERARKI, HETERONORM, URBANISERINGSNORM.

Dialog 2020

TILLSAMMANS för ett

JÄMLIKT
GÄVLEBORG

jamlikhetsutredningen@regiongavleborg.se